

29 april 1960

U 5125/60 - C 46 - P1/PS9.

FA. 9891/17

GEHEIM

Land:

Italië.

Onderwerp:

De politieke crisis in Italië.

SPOED

Referenties:

Datum van
waarneming:

Tweede helft april 1960.

Bron:

Betrouwbaar, met goede contacten in Italiaanse
politieke kringen.

Opmerkingen:

Verzonden aan:

de Minister van Buitenlandse Zaken.

Aan Zijne Excellentie Prof. Dr. J.E. de QUAY
Minister-President

Plein 1813 no. 4

's-GRAVENHAGE.

GEHEIM

Italië

DE POLITIEKE CRISIS IN ITALIË

President GRONCHI pleegde op 21 maart, nadat SEGNI zijn opdracht om een kabinet te vormen had teruggegeven, overleg met de voorzitters van de beide Kamers, MERZAGORA en LEONE en besloot TAMBRONI met de formatie te belasten. Deze aanvaardde op de gewone manier de opdracht en zette zich aan het werk. Vanaf het eerste moment was het duidelijk, dat hij niets anders dan een "monocolore", een "eenkleurige" regering zou kunnen vormen, bestaande dus uit christendemocraten. En verder stond vast, dat álle, maar dan ook álle partijen zouden tegenstemmen, behalve de fascistten. Dit is van belang voor wat volgt.

Op 25 maart gaat TAMBRONI naar GRONCHI met de lijst van ministers. De volgende dag worden de heren beëdigd en Italië heeft weer een kabinet - althans.....een kabinet, dat iedereen tegen zich heeft (en dat weet), behalve de fascistten (en dat ook weet).

Op 4 april presenteert TAMBRONI zichzelf en zijn kabinet en een legertje van staatssecretarissen (in totaal 64 man) aan de Kamer. Hij legt er de nadruk op, dat het hier een zuiver administratief kabinet betreft, dat slechts tijdelijk zal regeren; hij verzoekt alle partijen om hun steun (wetende, dat iedereen radicaal tegen deze formatie is, behalve de fascistten) en wijst op de noodzaak van een "wapenstilstand tussen de partijen" om rust te krijgen en dan na enige tijd verder te zien. (Hij bedoelt: enige rust binnen de DC, die aan de rand van een scheuring verkeert). Niettemin komt hij met een reuzen-programma. Hij vindt de term uit: "kabinet van afwachting".

Na afloop van de debatten heeft de stemming plaats: hoofdelijk, omdat het om het vertrouwen gaat. TAMBRONI krijgt, zoals voorzien, de stemmen van zijn eigen partij, van de fascistten en van de vier onafhankelijken.

In totaal 300 "voor" en 293 "tegen" (de voorzitter stemt nooit mee). Om dit bij elkaar te krijgen was iedereen opgeroepen: PELLA bijvoorbeeld, die rustig in Egypte zat, moest ijlings terugkomen. (LA PIRA was ziek, maar er was ook een communist ziek, dus dat hief elkaar op).

Onmiddellijk na het bekend worden van de resultaten biedt minister PASTORE, oud vakbondsleider, minister voor de Cassa del Mezzogiorno, zijn ontslag aan, omdat hij de schande niet kan verdragen gesteund te worden door de fascistten. Zijn voorbeeld wordt ijlings gevolgd door een aantal staatssecretarissen en door nog twee andere ministers. Het gerucht gaat, dat er nóg een aantal ontslag wil nemen. De verwarring is niet te overzien. Tien andere ministers verzoeken TAMBRONI om onmiddellijk de ministerraad bijeen te roepen. Hij weigert. Zij eisen tegelijk van de partij-secretaris van de christendemocraten, MORO, dat deze het hoogste partijorgaan, de Nationale Raad, bijeen zal roepen. Hij weigert.

Nog andere ministers verlaten het kabinet, vanwege bovengenoemde "schande" (en met een gezicht alsof het voorstemmen van de fascistten als een complete verrassing kwam...).

Op 11 april wordt TAMBRONI bij MORO geroepen en deze "nodigt hem uit het ontslag van het kabinet aan te bieden".

Het is goed te weten, dat a) het kabinet al van binnen uit een schertsvertoning was geworden; b) het zich nog niet eens aan de Senaat had gepresenteerd, zoals de grondwet nadrukkelijk eist; c) het door zijn eigen partij tot aftreden werd gedwongen, hoewel iedereen al weken tevoren wist op wat voor steun TAMBRONI in de Kamer kon rekenen.

TAMBRONI gaat nu noodgedwongen naar het Quirinaal en biedt het ontslag van zijn kabinet aan. En tot stomme verbazing van iedereen aanvaardt GRONCHI dit ongrondwettelijke ontslag, zij het met de gebruikelijke formule.

GRONCHI (ook wel sedert kort aangeduid als de "Mefisto in het Quirinaal") opent opnieuw consulterende besprekingen. Niemand begrijpt wat er in vredesnaam nog te consulteren is.

Inmiddels publiceert een groot schandaalweekblad van Rome een aantal boeiende foto's van een "geheime maaltijd" van FANFANI met SARAGAT en REALE (leider van de republikeinen), welke heeft plaats gevonden, terwijl TAMBRONI nog aan het "formeren" was. Bovendien wordt bekend, dat MORO daags voor de stemming in de Kamer een langdurig privé-bezoek aan niemand minder dan NENNI heeft gebracht.

Aldus groeit de onzekerheid, de chaos; aldus ook sterft het laatste restje vertrouwen, door SEGNI met moeite gekweekt, weg. Na opnieuw "lang beraad" ontbiedt GRONCHI...FANFANI en draagt hem op een kabinet te vormen van centrum-links, dat evenwel op een autonome meerderheid moet steunen.

Men is verrast. Wat heeft SEGNI dan gedaan, nog geen drie weken geleden? En waar ligt die meerderheid?

FANFANI begint met een arrogante verklaring voor de televisie; hij gaat op Paasmorgen met vrouw en talrijk kroost naar de kerk en laat zich aan de communiebank fotograferen en onmiddellijk daarna - op tweede Paasdag - begint hij zijn besprekingen. Eerst ontvangt hij NENNI. Hij belooft NENNI diens drie punten te zullen verwezenlijken: nationalisatie van de electriciteitsbedrijven - onmiddellijke uitbreiding van het aantal autonome gewesten - staatssteun aan de "vrije school". Drie punten, die volkomen en geheel uit communistische koker stammen,

zoals duidelijk moge zijn. Daartegenover belooft NENNI, dat hij er voor zal zorgen, dat FANFANI steeds de meerderheid zal hebben.

Op dit punt aangeland, begint een algemene oppositie tegen FANFANI. Men begint te begrijpen dat, als FANFANI slaagt, zijn regering de laatste democratische zal zijn, dat eerst NENNI en onmiddellijk daarna de communisten aan het beleid zullen deelnemen. Partijsecretaris MORO zwijgt als gewoonlijk in alle talen ('s mans verantwoordelijkheid is onmetelijk!) en GRONCHI ziet met spanning toe. Maar ook anderen! De gehele rechter- en middenvleugel van de DC komt in opstand; bisschoppen publiceren herderlijke brieven; excommunicatie en ontzeggen van sacramenten aan alle kanten; de Kath-Actie in het geweer. Maar zelfs de verhoopte coalitiegenoten beginnen in actie te komen. Tenslotte is het voor SARAGAT een onverteerbaar-zure pil om bij de gratie van NENNI in de regering te zitten, terwijl de republikeinen een aantal fel anti-clericale eisen stellen onder het motto: waarom NENNI wel (de school!) en wij niet?

Er ontstaat een chaotische verwarring, een dreigen van complete desintegratie; FANFANI komt tot de slotsom, dat het inderdaad niet gaat. Hij geeft de opdracht terug.

GRONCHI laat nu - wederom na rijp beraad - TAMBRONI bij zich komen, omdat hij zich plotsklaps heeft herinnerd, dat hij diens ontslag tenslotte slechts "onder voorbehoud" heeft aanvaard. Hij zegt tegen TAMBRONI, dat hij het ontslag niet aanvaardt en hij draagt de beklagenswaardige (en totaal gebroken) man op zich met zijn geschonden regering aan de Senaat te presenteren, omdat de grondwet dit voorschrijft.

Hoe de ontwikkeling nu zal zijn weet niemand. Of liever: iedereen weet het. Een kabinet, dat niet eens

de steun heeft van zijn eigen leden, noch van zijn eigen partij; dat bovendien in de Kamer op alleen-maar fascist-ten steunt - zo'n kabinet moet zich nu na zestig dagen van orisis aan de Senaat presenteren, waar het wel een meerderheid zal krijgen - maar daarna gebiedt de politieke correctheid, dat dit kabinet (omdat het inmiddels zwaar verminkt is) zich op-krukken-en-in-het-gips ook nog eens opnieuw aan de Kamer presenteert. En als het dán niet valt, dan valt het bij de eerstkomende geheime stemming.

De "officiële bedoeling" is, dat TAMBRONI aanblijft tot de grondwettelijke eind-datum voor het indienen van de voorlopige begrotingen, zijnde 31 oktober.

De orisis is niet slechts een moeilijke regeringscrisis, neen, het gaat om een institutionele crisis, een totale crisis, waarbij inderdaad het lot van Italië nu werkelijk op het spel staat.

In ieder geval moet worden vastgesteld, dat een breuk binnen de Democrazia Cristiana een nationale ramp zou zijn - dat het ontstaan van een tweede "katholieke" partij tot nog groter verwaarring en verwording zou voeren - dat verkiezingen op korte termijn uiterst bedenkelijk zijn, gezien de welhaast-complete deconfiture van de DC - dat een verschuiving naar rechts niet waarschijnlijk, een verschuiving naar links helaas maar al te waarschijnlijk moet worden geacht; dat NENNI heer en meester van het slagveld is; dat Italië op dit internationale moment een slecht figuur slaat.

De verbazing en ontredde ring in Rome is zo groot - nadat GRONCHI TAMBRONI naar de Senaat heeft verwezen, waar hij zich woensdag j.l. presenteerde - dat men allang niet meer algemeen in kamer-ontbinding en vervroegde verkiezingen gelooft, maar hier en daar openlijk zijn vrees formuleert voor een staatsgreep. De sfeer is er in ieder geval wél naar. De vraag is maar WIE? Want er is

niet één man, die zelfs in de huidige omstandigheden over voldoende gezag beschikken zou om de massa mee te krijgen.

Bovendien hebben de communisten en NENNI-socialisten wellicht nooit zó sterk gestaan als nu, sedert het voorjaar van 1948. En juist die omstandigheid maakt het welhaast onvermijdelijke van parlementsverkiezingen tot een waar spookbeeld. De Democrazia Cristiana maakt een buitengewoon donkere periode door en heeft praktisch haar gehele gezag bij de openbare mening verloren.

In ieder geval en ongeacht de vraag hoe dit alles gaat eindigen, wordt algemeen de situatie van nú beschouwt als de gevaarlijkste en meest critieke - niet sinds oorlog, bezetting, bevrijding of de verkiezingen van 1948. Neen, maar sinds de ongelukkige minister-president FAGTA het veld moest ruimen voor kabinetsformateur Benito MUSSOLINI.

Tweede helft april 1960.